

บทที่ 1 : บทนำ

1. บทนำ

-: ความเป็นมา

-: ความสำคัญของปัญหา

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. ขอบเขตการศึกษา

-: การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา

-: การกำหนดช่วงเวลาสำหรับการศึกษา

4. การดำเนินการศึกษา

5. ขั้นตอนการศึกษา

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา

คงไม่มีใครใฝ่ใญ่เสียดาคำกล่าวที่ว่า "สิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาในการดำรงชีพก็คือ การที่มนุษย์สามารถมีคุณภาพของชีวิตในระดับสูงสุด (Maximum Quality of Life)" หรือ อาจหมายถึงการที่มนุษย์ทุกคนสามารถดำรงชีพภายใต้สภาวะแห่งความพอใจสูงสุด (Maximum of Satisfaction) อันเกิดจากการผสมผสานกลมกลืนกันระหว่างสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศน์วิทยา และองค์ประกอบอื่น ๆ ในระดับพอเหมาะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดในรูปของ "พื้นที่" หรือ "การใช้ที่ดิน" ปัจจุบันมนุษย์ไม่ว่าในชุมชน เมืองหรือชนบทกำลังประสบปัญหาการเสื่อมโทรม และสูญเสียในด้านคุณภาพของชีวิตอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน "ชุมชนเมือง" นั้น ปัญหาดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ "ชุมชนเมือง" มีความหลากหลายสลับซับซ้อนและความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในระหว่าง กิจกรรมและองค์ประกอบแวดล้อมต่าง ๆ อยู่อย่างมากมาย ทำให้รูปแบบการใช้ที่ดินของชุมชน เมืองเกิดความหลากหลายสลับซับซ้อนตามมาด้วย ยิ่งขนาดของความสัมพันธ์เชื่อมโยงในกิจกรรม และองค์ประกอบแวดล้อมของชุมชนใดมีขนาดความเข้มข้นสูง ก็จะมีผลทำให้รูปแบบการใช้ที่ดิน ของชุมชนนั้น เกิดความหลากหลายสลับซับซ้อนและทวีความเข้มข้นสูงขึ้นด้วย และถ้าชุมชนใดไม่ สามารถผสมผสานองค์ประกอบแวดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างพอเหมาะแล้ว ชุมชนนั้นก็ จะประสบปัญหาการเสื่อมถอยและสูญเสียเอกลักษณ์ในด้านคุณภาพของชีวิตในที่สุด ดังนั้น มนุษย์จึง จำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผนในการผสมผสานองค์ประกอบแวดล้อมของชุมชน ให้มีขนาดความ สัมพันธ์ที่เหมาะสมกลมกลืนกัน กล่าวคือ จะต้องมีการระเบียบแบบแผนในการกำหนดแนวทางและ รูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมแก่ชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและมี สัดส่วนที่พอเหมาะ อันจะนำไปสู่ประโยชน์สุขของมนุษย์โดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

ปัจจุบัน ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชก็เป็นชุมชนหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาความ เสื่อมโทรมและสูญเสียในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน อันสืบเนื่องจากวิวัฒนาการในการ

ตั้งถิ่นฐาน และการขยายตัวของเมืองไม่มีการกำหนดแนวทาง มาตรการ และรูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมและสอดคล้องแก่ชุมชน ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชเป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย และมีความเป็นมาในการตั้งถิ่นฐานมาช้านานตั้งแต่สมัยโบราณกาล กล่าวคือจากหลักฐานต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีได้สรุปว่า เมืองนครศรีธรรมราชเคยเป็นราชธานีหลายร้อยปี โดยเป็นที่รู้จักในชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ตามจดหมายเหตุจีน (Tao-Ichin-Lioh) เรียกว่า "ตั้งมาหลิง" (Tan-Ma-Ling) ในคัมภีร์บาลีมหานิกายเทศิสสมตเตยยสูตร เรียกว่า "ตมพลิงคม" และในศิลาจารึกที่เมืองไชยา เรียกว่า "ตามพริงค์" (Tambralinga) เป็นต้น¹ และจากการศึกษาจากหลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ตลอดจนตำนานเมือง พอประมาณได้ว่าเดิมชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชเป็นชุมชนเล็ก ซึ่งมีมาตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 7 โดยมีพวกพราหมณ์จากอินเดียเดินทางโดยทางเรือเข้ามาติดต่อกับชายฝั่งอยู่เนือง ๆ ต่อมาชุมชนแห่งนี้ได้ขยายตัวเป็นเมืองและอาณาจักรตามลุ่มน้ำ จนเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านความเจริญทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และด้านวัตถุอย่างพร้อมมูล ในปี พ.ศ. 2456 (ร.ศ. 129) ชุมชนแห่งนี้ได้ยกฐานะเป็นสุขาภิบาลเมืองนครศรีธรรมราช และในปี พ.ศ. 2478 ได้รับยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชสืบมาจนถึงปัจจุบัน² รวมเป็นเวลาถึง 49 ปี

ปัจจุบันเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชยังคงดำรงบทบาทความสำคัญทางด้านเมืองศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปะวัฒนธรรมของภาคใต้และประเทศต่อไป นอกจากนี้เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชยังมีบทบาทและความสำคัญทั้งทางด้านศูนย์กลางการศึกษา การทหาร และการตั้งถิ่นฐานของประชากรในภาคใต้ และเป็นศูนย์กลางทางการบริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนโดยรอบ กล่าวคือ ทางด้านความเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม ศิลปะ-

¹ชวัน เพชรแก้ว, ปรีชา นุ่นสุข, กำแพงเมือง มรดกทางวัฒนธรรมของชาวนคร (ร.พ.มงคลการพิมพ์สงขลา, ธันวาคม 2520) หน้า 3 - 5

²สำนักผังเมือง. กระทรวงมหาดไทย, ผังเมืองนครศรีธรรมราช 2530 (กรุงเทพ : สำนักผังเมือง, 2508) หน้า 25

วัฒนธรรมนั้น เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชเป็นที่ตั้งของวัดพระมหาธาตุ อันถือเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาและวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราช ชาวภาคใต้และพุทธศาสนิกทั้งปวง ซึ่งในปี 2527 กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้เป็นศูนย์ปฏิบัติวัฒนธรรมท้องถิ่น³ นอกจากนี้ เมืองนครศรีธรรมราชยังเป็นที่ตั้งของวัดเสมาเมือง วัดท่าโพธิ์ พระพุทธสิหิงส์ พระเจดีย์ยักษ์ วิหารสูง หอพระนารายณ์-หอพระอิศร คูคลองและกำแพงเมืองเก่า ฯลฯ อันถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สำหรับความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษานั้น เมืองนครศรีธรรมราชได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีสถานการศึกษามากที่สุดของภาคใต้ คือ มีสถานการศึกษาถึง 890 แห่ง⁴ นอกจากนี้ เมืองนครศรีธรรมราชยังถูกกำหนดให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยหรือขยายวิทยาเขตในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (ปี 2528 - 2529) และในช่วงของแผน ฯ 6 (ปี 2530 - 2534) ตามนโยบายที่จะกระจายโอกาสการศึกษาระดับปริญญาให้กว้างขวางและทั่วถึงของทบวงมหาวิทยาลัย และตามนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทของรัฐบาล⁵ ซึ่งจะทำให้เมืองนครศรีธรรมราชมีบทบาททางด้านนี้มากขึ้น สำหรับความเป็นศูนย์กลางทางการทหารเมืองนครศรีธรรมราชเป็นที่ตั้งของกองทัพอากาศ 4 อันเป็นศูนย์รวมทางการทหารของภาคใต้ นอกจากนี้ เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชยังมีบทบาทและความสำคัญทางด้านศูนย์กลางการบริการแก่ชุมชนเมืองและชุมชนโดยรอบ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานของประชากรในภาคใต้ กล่าวคือ ปัจจุบันเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชมีประชากรรวมประมาณ 71,171 คน (ปี 2527)⁶ ความหนาแน่นประมาณ 5,930.92 คนต่อตารางกิโลเมตร นับได้ว่าเป็นเทศบาลอันดับ 10 ของเทศบาลที่มีขนาดประชากรใหญ่ที่สุดของประเทศ และเป็นเทศบาลอันดับ 2 ของเทศบาลที่มีขนาดประชากรใหญ่ที่สุดของภาคใต้

³ คีเรก พรตตะเสน, ประเพณีของจังหวัดนครศรีธรรมราช (ร.พ.กรุงสยามการพิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ, มีนาคม 2527) คำนำ

⁴ คณะอนุกรรมการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ในภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช), รายงานการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช), (กรุงเทพฯ : เอกสารโรเนียว, มิถุนายน 2527) หน้า 2-6

⁵ คณะอนุกรรมการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ในภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช), รายงานการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) หน้า 80

⁶ ข้อมูลจำนวนประชากร กองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย (กรุงเทพฯ : เอกสารโรเนียว, 2528)

1.2 ความสำคัญของปัญหา

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน แสดงให้เห็นถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชเดิม " เป็นเมืองโบราณที่มีขอบเขตเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคูเมืองและกำแพงเมืองอย่างแข็งแรง ตั้งอยู่บนสันทรายขนาดใหญ่ในแนวเหนือใต้ และกระหนาบด้วยที่ลุ่มทั้งสองข้าง"⁷ จากลักษณะดังกล่าวทำให้ลักษณะผังเมืองและการขยายตัวของเมืองเป็นไปตามสภาพทางกายภาพของพื้นที่ ก่อให้เกิดเมืองที่มีระดับสูงกว่าที่ราบลุ่มที่กระหนาบอยู่ ทั้งด้านตะวันออกและตะวันตก กล่าวคือ ลักษณะการขยายตัวของเมืองจะขยายตัวออกไปตามยาว ทั้งทางด้านเหนือและใต้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการขยายตัวของเมืองแบบ Linear Pattern ซึ่งในระยะยาวแล้ว รูปแบบดังกล่าวนี้อาจจะก่อให้เกิดความไม่ประหยัคมากที่สุดของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทำให้การใช้จ่ายลงทุนพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างไม่เหมาะสมได้ ถ้าขาดการวางแผนและผังทางกายภาพที่เหมาะสม นอกจากนี้ ในปัจจุบันชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้มีการขยายตัวกระจายออกไปมากมายทุกทิศทุกทาง อันสืบเนื่องมาจากความหลากหลายสลับซับซ้อนของความเป็นเมือง และบทบาทความสำคัญของเมืองดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับในปัจจุบันยังขาดแผนพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับรองรับการขยายตัวของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนการใช้ที่ดิน จึงมีผลทำให้รูปแบบการขยายตัวและการใช้ที่ดินของเมืองมีรูปแบบที่ไม่แน่นอนและเหมาะสมเพียงพอ อันสะท้อนแสดงให้เห็นความไม่สอดคล้องในการผสมผสานกลมกลืนกันระหว่างองค์ประกอบแวดล้อมของเมืองในระดับพอเหมาะ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ในที่สุดประชาชนในชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชจะต้องประสบกับปัญหาความเสื่อมโทรม และสูญเสียในด้านคุณภาพของชีวิต ตลอดจนเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อไปในอนาคต

ดังนั้น จึงสมควรที่จะหยิบยกเรื่องการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นมาทำการศึกษา เพื่อพิจารณาถึงรูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมแก่ชุมชน แก่ไข ปรับปรุง และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจสะสมมากขึ้นเหมือนในเมืองใหญ่ของประเทศที่ยากที่จะแก้ไข อีกทั้งเป็นแนวทางการจัดระเบียบและสรรสร้างให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพของชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

⁷ชวน เพชรแก้ว, ปรีชา นุ่นสุข, กำแพงเมือง มรดกทางวัฒนธรรมของชาวนคร
(ร.พ.มณฑลการพิมพ์สงขลา ธันวาคม 2520) หน้า 27-29

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) ศึกษาบทบาทและความสำคัญของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อพื้นที่ข้างเคียง
- 2) ศึกษาวิวัฒนาการและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช
- 3) ศึกษาศักยภาพและแนวโน้มในการขยายตัวของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อหาทางควบคุมและจัดเตรียมพื้นที่รองรับการขยายตัวของชุมชนอย่างเหมาะสมและถูกต้องต่อไปในอนาคต
- 4) เสนอแนะรูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช โดยอาศัยหลักวิชาทางผังเมือง

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษาและการกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา

3.1.1 การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา

(1) หลักการและเหตุผล

ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช ในอนาคต ได้คำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญเพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

- บริเวณพื้นที่ปลูกสร้าง (Built up Area)
- ทิศทางและวิวัฒนาการเจริญเติบโตของเมืองในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
- พิจารณาลักษณะพิเศษของพื้นที่ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และสภาพแวดล้อมของเมือง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการชะงักงันและการเจริญเติบโตของเมือง
- พิจารณาความต้องการใช้พื้นที่ในอนาคต จากองค์ประกอบของเมืองทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากรและสภาพแวดล้อมของเมือง
- ขอบเขตพื้นที่ศึกษาได้ยึดถือเส้นทางที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติ (เช่นแม่น้ำลำคลอง) และสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น (เช่นเขตการปกครอง เส้นทางคมนาคมขนส่ง เป็นต้น)

ก. สภาพกายภาพโดยทั่วไป

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่บนแนวสันทรายทอดตัวจากเหนือถึงใต้ มีความยาวประมาณ 8 กิโลเมตร และกว้างประมาณ 1-1.5 กม. โดยด้านเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับค่ายวิชราวุธ กองทัพภาคที่ 4 ด้านตะวันออกเป็นบริเวณทุ่งนา ด้านตะวันตกเป็นบริเวณที่ลุ่ม (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณพื้นที่ด้านตะวันตกของค่ายวิชราวุธ เป็นบริเวณที่ลุ่มมาก หรือบริเวณที่พรุ หรือ Swamp) และทางรถไฟ ส่วนทางด้านใต้จรดบริเวณสี่แยกศาลามีชัย ซึ่งในอดีตบริเวณดังกล่าวเส้นทางคมนาคมยังไม่สะดวก ทำให้ร่องรอยการขยายตัวของเมืองไม่เด่นชัดมากนัก จากสภาพการดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีข้อจำกัดทางด้านกายภาพอยู่เกือบรอบด้าน อันเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการขยายตัวของเมือง กล่าวคือ ทำให้รูปแบบของเมืองมีการขยายตัวไปตามแนวสันทรายยาวจากเหนือถึงใต้ อันเป็นลักษณะการขยายตัวของเมืองแบบเส้นตรง (Linear Pattern) อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่มีการก่อสร้างถนนสายเลี้ยวเมือง และปรับปรุงถนนเชื่อมโยงระหว่างถนนสายเลี้ยวเมืองกับชุมชนเมือง ทำให้บริเวณพื้นที่สองข้างทางดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่รองรับความเจริญเติบโตของเมือง ส่งผลให้ทิศทางการขยายตัวของเมืองเริ่มขยายตัวออกไปทางด้านตะวันตกของชุมชน (ต.นาเคียน และ ต.โพธิ์เสด็จ) ส่วนทางด้านตะวันออกของชุมชนภายหลังมีการสร้างถนนสายพัฒนาการคูขวางแล้ว ทำให้เมืองเริ่มขยายตัวไปทางด้านตะวันออกของชุมชนสูงขึ้นตามลำดับ ส่วนทางด้านใต้ขยายตัวไปตามแนวสันทรายของถนนสายนครศรีฯ-สงขลา แต่มีลักษณะไม่เด่นชัดเท่ากับทางด้านตะวันตกของชุมชนเมือง (แผนที่ที่ 1.1 และ 1.2)

ข. สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีย่านศูนย์กลางทางธุรกิจการค้าตั้งอยู่บริเวณพื้นที่สองข้างทางถนนราชดำเนินของตำบลคลัง ต่อมาภายหลังได้มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างถนนสายเลี้ยวเมืองกับชุมชนเมืองแล้ว ปรากฏว่า ศูนย์กลางทางธุรกิจการค้าของเมืองเริ่มขยายตัวออกจากชุมชน ไปตามเส้นทางคมนาคมดังกล่าว กลายเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจการค้าแห่งใหม่ของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นบริเวณศูนย์กลางการค้าปลีกและค้าส่งสินค้าพืชทางเกษตรในระดับอำเภอ จังหวัด และภาค (แผนที่ที่ 1.1 และ 1.2)

ค. สภาพประชากรโดยทั่วไป

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช เป็นเทศบาล 1 ใน 10 ของเทศบาลที่มีขนาดประชากรใหญ่ตั้งแต่ 40,000 คนขึ้นไปของประเทศ และเป็นอันดับ 3 ของเทศบาลในภาคใต้ ปัจจุบันมีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 71,171 คน และมีขนาดความหนาแน่น 5,930.92 คน/ตร.กม. ประชากรส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในเขตตำบลในเมืองสูงสุด โดยตำบลคลังเป็นบริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด ในช่วงที่ผ่านมากการกระจายตัวของประชากรในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชมีทิศทางการกระจายตัวไปทางด้านตะวันออกของเมือง (ระหว่างถนนราชดำเนิน-ถนนพัฒนาคูขวาง ตำบลในเมือง) ส่วนการกระจายตัวของประชากรจากชุมชนเมืองสู่ชุมชนโดยรอบปรากฏว่าส่วนใหญ่มีทิศทางการกระจายตัวออกไปทางด้านตะวันตกและตะวันออกของเมือง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลโพธิ์เสด็จ นาเคียน ท่าซัก และตำบลปากนคร ส่วนทางตอนใต้มีลักษณะการกระจายตัวไม่เด่นชัดมากนัก แต่ก็มีขนาดและการขยายตัวของจำนวนประชากรสูงกว่าบริเวณตำบลรอบนอกชุมชน ส่วนทางด้านเหนือการกระจายตัวส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณค่ายวชิราวุธ ตำบลปากพูน สำหรับการกระจายตัวด้านที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่มีทิศทางการกระจายตัวเช่นเดียวกับประชากร อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาปรากฏว่าภาคเอกชนเริ่มมีบทบาทการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปของการจัดสรรมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริเวณด้านตะวันออก (ถนนสายนครศรีธรรมราชปากนคร และถนนราชดำเนิน-พัฒนาคูขวาง) และด้านใต้ของเมือง (สี่แยกศาลามีชัย) (แผนที่ที่ 1.1 และ 1.2)

ง. สภาพสังคมและการปกครองโดยทั่วไป

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่มีบทบาทความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การปกครองของภาคใต้มาช้านาน ซึ่งหลักฐานมรดกทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ ส่วนใหญ่กระจุกกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่โดยทั่วไปของชุมชนเมือง และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และบำรุงรักษาไว้ แต่ทางด้านหนึ่งก็เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเมือง เมื่อพิจารณาบทบาทความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและการสาธารณสุขของชุมชน ปรากฏว่าภายหลังย้ายโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดออกจากเขตชุมชน โดยตั้งอยู่บริเวณสี่แยกเบญจมราชูทิศ ตำบลโพธิ์เสด็จ ส่งผลให้การขยายตัวของเมือง

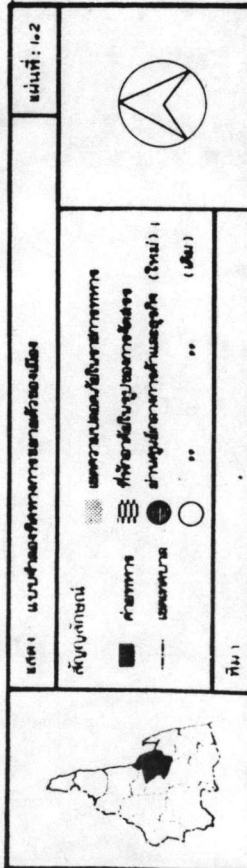
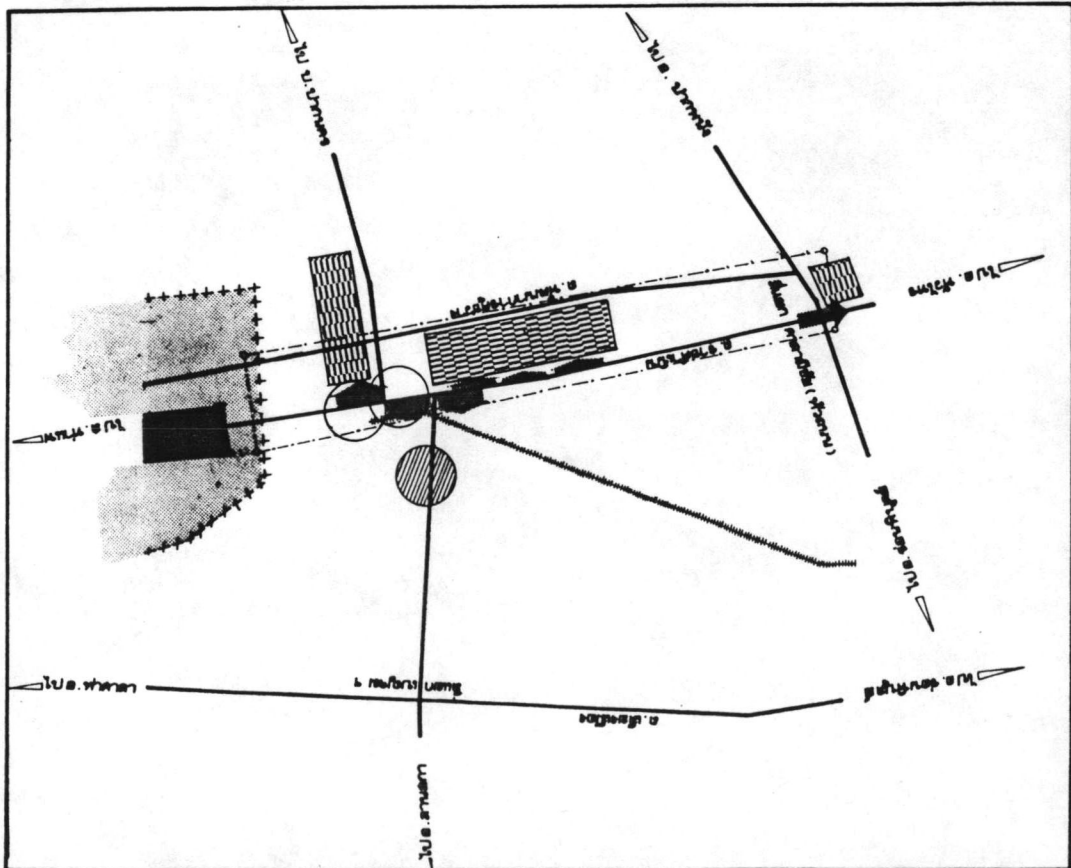
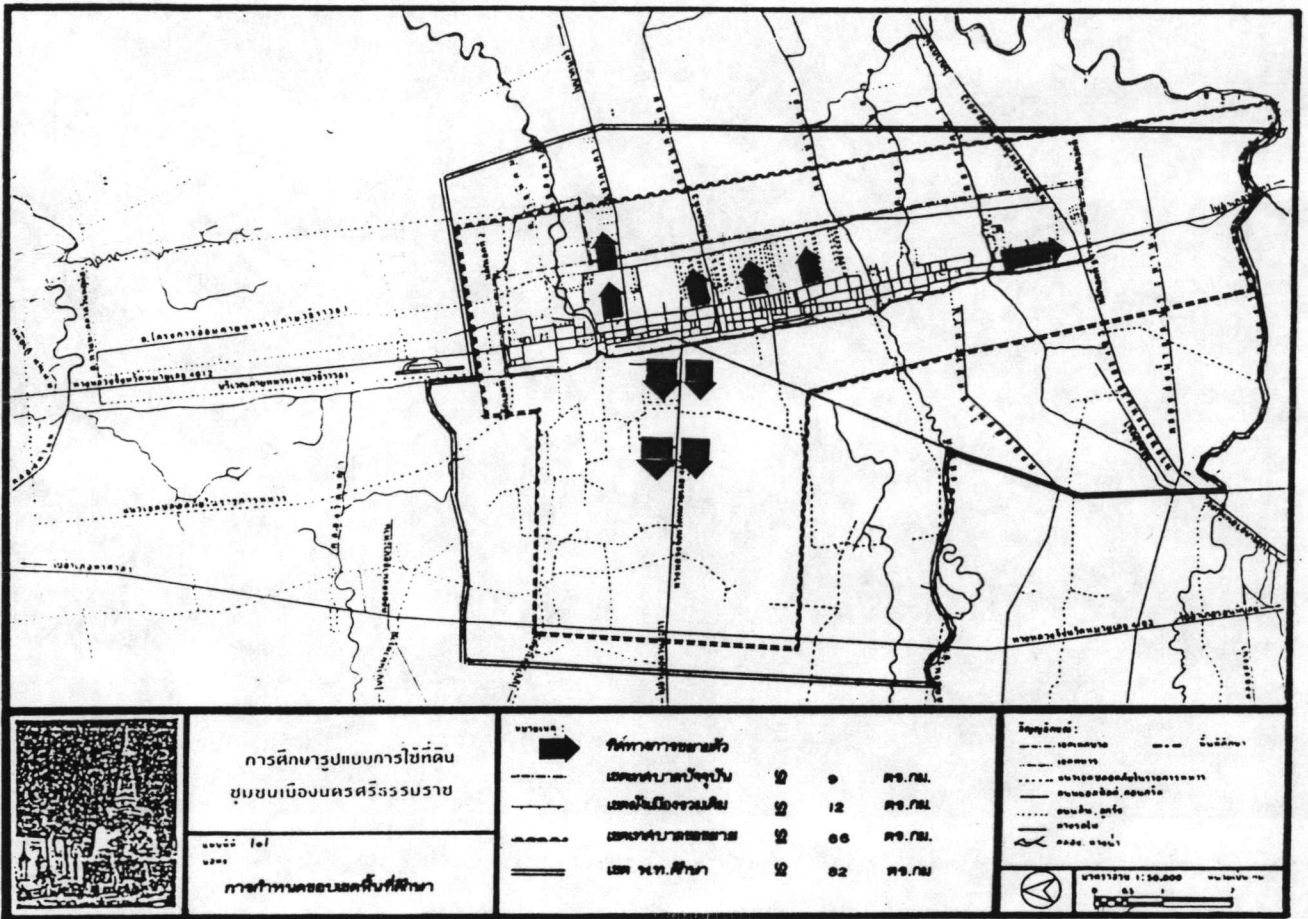
มีการขยายตัวไปทางด้านตะวันตกสูงขึ้นตามลำดับ และหลังจากขยายโรงพยาบาลนครศรีธรรมราช ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของชุมชน ทำให้เมืองเริ่มขยายตัวในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวสูงขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ บริเวณทางด้านเหนือของชุมชน ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของค่ายวชิราวุธ มณฑลทหารบกที่ 5 (กองทัพภาคที่ 4) อันเป็นศูนย์กลางทางราชการทหารและความมั่นคงของภาค ตลอดจนเป็น บริเวณเขตพื้นที่ความปลอดภัยในราชการทหาร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเมืองทางด้านเหนือ ในอนาคตทางมณฑลทหารบกที่ 5 มีนโยบายที่ปิดเส้นทางคมนาคมสายนครศรีธรรมราช-สุขาภิบาลท่าแพ ซึ่งผ่านภายในค่ายวชิราวุธ และอพยพประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่มณฑลทหารบกที่ 4 ออกสู่พื้นที่อื่น (แผนที่ที่ 1.1 และ 1.2)

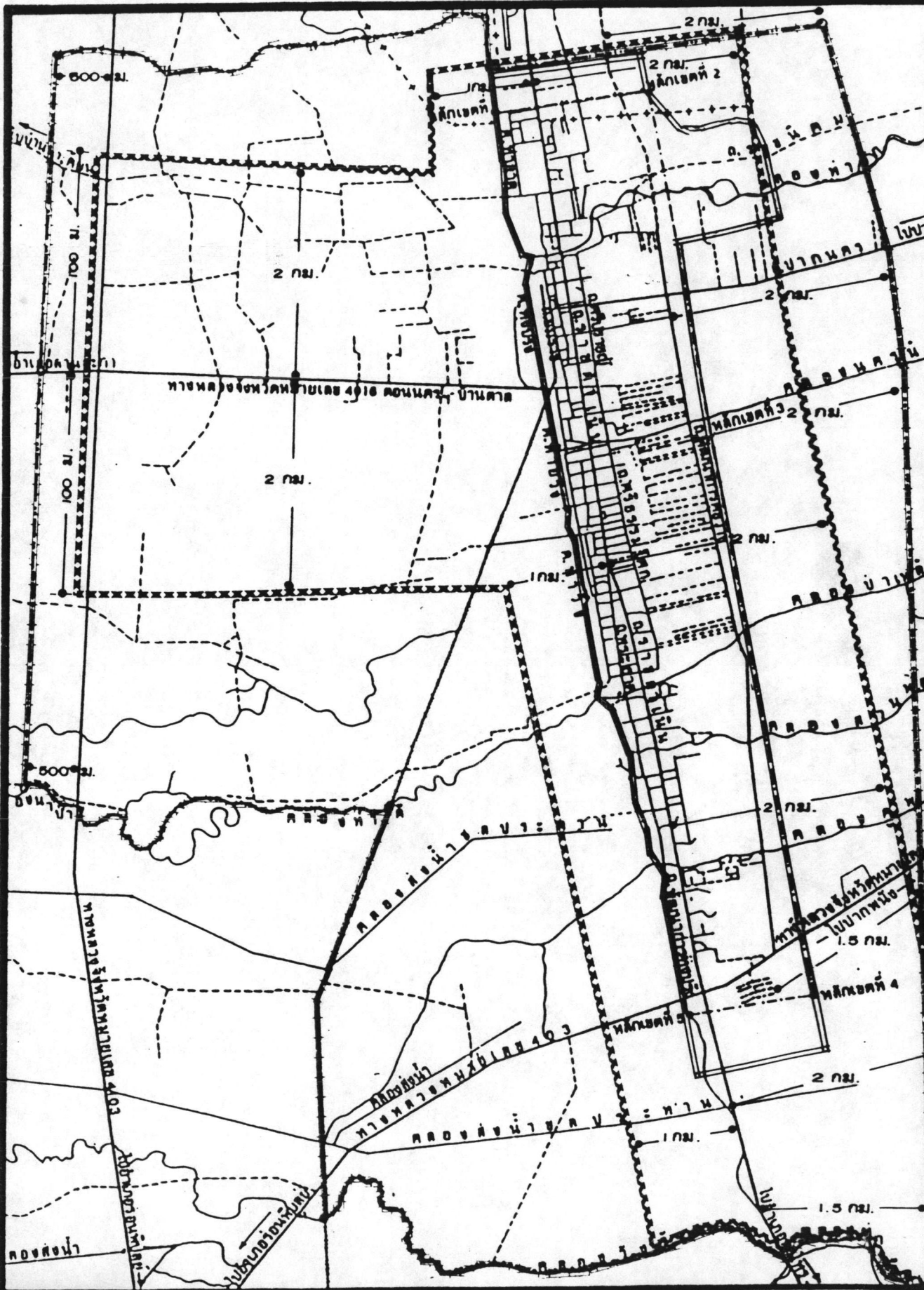
3.1.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

นอกจากหลักการและเหตุผลในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชในอนาคตดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้คำนึงถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย โดยขอบเขตพื้นที่ศึกษามีพื้นที่ประมาณ 82 ตร.กม. ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลปัจจุบัน (พื้นที่ 9 ตร.กม.) เขตผังเมืองรวมปัจจุบัน (พื้นที่ 12.55 ตร.กม.) และพื้นที่ที่เทศบาลนครศรีธรรมราชขอขยาย (พื้นที่ 66 ตร.กม.) กล่าวคือ ภายใต้อัตราพื้นที่ 82 ตร.กม. ได้ครอบคลุมบริเวณพื้นที่ที่เทศบาลนครศรีธรรมราช และพื้นที่โดยรอบของเขตชุมชนเมือง ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่บางส่วนของตำบลปากพูน ท่าซัก ปากนคร ท่าเรือ ช้างซ้าย นาสาร มะม่วงสองต้น ไชยมนตรี โพธิ์เสด็จ และตำบลนาเคียน โดยมีขอบเขตพื้นที่ศึกษาดังนี้ (แผนที่ที่ 1.3)

ด้านเหนือ จดแนวเขตตำบลนาเคียน เส้นขนานกับศูนย์กลางถนนสายเลี่ยงเมือง ระยะทาง 500 ม. และจดเขตค่ายวชิราวุธ และจดเส้นขนานกับศูนย์กลางถนนสายอ้อมค่ายวชิราวุธ (ถนนพัฒนาการคูขวางตอนเหนือ) ระยะทาง 2 กม.

ด้านตะวันออก จดเส้นขนานกับศูนย์กลางถนนสายอ้อมค่ายวชิราวุธ (ถนนพัฒนาการคูขวางตอนเหนือ) ระยะทาง 2 กม. และจดเส้นขนานกับศูนย์กลางถนนพัฒนาการคูขวางไปตามถนนปากนคร ระยะทาง 2 กม. จดเส้นขนานกับศูนย์กลางทางแยกถนนพัฒนาการคูขวาง-ปากพูน ไปตามถนนปากพูน ระยะทาง 1.5 กม. จดเส้นขนานกับศูนย์กลางถนนสายนครศรีธรรมราช-สงขลา ระยะทาง 1.5 กม. จนจดคลองท่าเรือฝั่งเหนือ

การศึกษาแผนผังการใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

แผนที่: 1.3
 ๒๕๕๖
 การกำหนดขอบ
 เขตพื้นที่ศึกษา

หมายเหตุ:				
เขตเทศบาลปัจจุบัน	๗	9	ตร.กม.	
เขตผังเมืองรวมเดิม	๗	12	ตร.กม.	
เขตเทศบาลขยาย	๗	66	ตร.กม.	
เขต พ.ท. ศึกษา	๗	82	ตร.กม.	

สัญลักษณ์:

เขตเทศบาล	เขตทหาร	ทางรถไฟ
แนวเขตบดกลบ	แนวเขตชลประทาน	ถนนพิเศษ
แนวเขตการทหาร	แนวเขตที่ดิน	ถนนศึกษา
แนวเขตที่ดิน	แนวเขตที่ดิน	ถนนศึกษา

มาตราส่วน: 1:50,000
 0.5

ด้านตะวันตก จดเส้นขนานกับศูนย์กลางถนนสายเลี่ยงเมือง ระยะทาง 500 ม.
จดเขตตำบลนาเคียน คลองนาป่า และคลองท่าดีฝั่งเหนือ จดทางรถไฟภาคตะวันออก

ด้านใต้ จดคลองท่าเรือและคลองวังว้าฝั่งเหนือ

3.2 การกำหนดช่วงเวลาสำหรับการศึกษา

กำหนดช่วงเวลาสำหรับการศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคต ตามช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเริ่มจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ถึงฉบับที่ 8 (2540-2544) รวมระยะเวลา 16 ปี

4. การดำเนินการศึกษา

- (1) ศึกษางานวิจัย ทฤษฎี และแนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน และมาตรฐานของชุมชนจากเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- (2) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารและหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรทั้งในระดับภาค จังหวัด และชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีแหล่งข้อมูลดังนี้

ก. ข้อมูล สถิติ เอกสารจากหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น

- ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
- เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี
- สำนักผังเมือง, กรมแรงงาน, ประปาส่วนภูมิภาค, องค์การโทรศัพท์ กระทรวงคมนาคม
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ฯลฯ

ข. แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศจากกรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม
สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

(3) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการบันทึก ตรวจสอบข้อเท็จจริง
ต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

(4) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง โดยประเมินรูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคต
จากตัวแปรด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่ทำการศึกษิตามหลักวิชาทางสถิติชั้น
พื้นฐานและการผังเมือง ทั้งนี้ ได้นำเทคนิคการวิเคราะห์พื้นที่แบบ Threshold Analysis
และ Potential Surface Analysis (PSA) มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการ
วิเคราะห์พื้นที่

(5) เสนอผลของการศึกษาในลักษณะบรรยาย ตาราง แผนภูมิ และแผนที่

5. ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติงาน
ออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

(1) รวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดของการทำงาน ดังนี้

(1.1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สรุปรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

(1.2) ออกสำรวจและเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

(2) วิเคราะห์และสรุปรูปข้อมูล โดยมีรายละเอียดของการทำงาน คือ สรุปรูปผลและ
ประมวลผลจากการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม

(3) วิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน และสรุปรูปสภาพปัญหา ตลอดจนกำหนดนโยบายและ
แนวทางในการพัฒนา โดยมีรายละเอียดของการทำงาน คือ

(3.1) วิเคราะห์สภาพการพัฒนาและวิวัฒนาการ โครงสร้างปัญหาและ
คาดการณ์เกี่ยวกับแนวโน้มทิศทางในอนาคต

(3.2) สรุปรูปสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวโน้มของการใช้ที่ดิน

- (3.3) จัดวางนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางในการพัฒนา
- (4) จัดเตรียมแผนแม่บทการใช้ที่ดิน โดยมีรายละเอียดของการปฏิบัติงาน คือ
 - (4.1) จัดทำแผนทางเลือก (Alternative Plan)
 - (4.2) คัดเลือกแผนทางเลือก (Selected Alternative Plan)
 - (4.3) จัดเตรียมแผนแม่บท (Master Plan)
- (5) จัดทำและสรุปร่างแผนแม่บทการใช้ที่ดิน (Draft Master Plan) โดยมีรายละเอียดของการปฏิบัติงาน คือ
 - (5.1) จัดทำแผนแม่บทการใช้ที่ดิน (Master Plan)
 - (5.2) จัดพิมพ์และทำรายละเอียดด้านต่าง ๆ
- (6) เสนอแผนและปรับปรุงแผน โดยมีรายละเอียดของการปฏิบัติงาน คือ การสำรวจประชาคมตีรับฟังความคิดเห็นในภาคสนาม แก้ไขปรับปรุง และเตรียมจัดพิมพ์
- (7) จัดพิมพ์ และรวมรูปเล่ม โดยมีรายละเอียดของการปฏิบัติงาน คือ จัดพิมพ์ และทำรูปเล่มแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์
- (8) เสนอและ Present แผนการใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

- (1) ทราบถึงสภาพกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ตลอดจนวิวัฒนาการของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช
- (2) ทราบถึงวิวัฒนาการ แนวโน้ม และรูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช
- (3) เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช เช่น การบริการทางสาธารณสุข โภค สาธารณูปการ และสภาพแวดล้อม ฯลฯ
- (4) สามารถเป็นแนวทางประยุกต์ใช้กับงานศึกษาในประเภทเดียวกัน